

Nr 20.

Ankom till riksdagens kansli den 20 mars 1924, kl. 4 e. m.

Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av väckta motioner om rätt för rederiaktiebolag att i vissa fall återbekomma erlagda skattebelopp. (2:a avd.)

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, väckta den ena i första kammaren, nr 84, av herr *Borell* och den andra i andra kammaren, nr 149, av herr *Lithander* har hemställts, »att riksdagen måtte besluta, att sådana rederiaktiebolag, som taxerats för vinst genom försäljning av fartyg, som vid försäljningen varit i deras ägo mera än fem år, måtte förklaras berättigade att återbekomma samtliga av dem på grund av sådan taxering till statsverket utbetalade skattebelopp jämte fem procents ränta därå från betalningsdagen».

Beträffande motiveringen för detta förslag, i den mån densamma ej här nedan återgives, får utskottet hänvisa till motionerna.

I de vid 1910 års skattereform antagna skatteförfattningarna meddelades icke några närmare regler till ledning för bedömande, när en avyttring av egendom skulle anses yrkesmässig och vinsten av densamma förty oberoende av tiden och sättet för det överlåtna föremålets förvärvande taxeras såsom inkomst eller i motsats därtill såsom tillfällig. Såsom förutsättningar för att vinst genom avyttring av sistnämnda slag skulle hänföras till inkomst gälla som bekant, att det avyttrade föremålet förvärvats genom köp eller byte samt varit i säljarens ägo, om det är fast egendom, under mindre än tio år och eljest under mindre än fem år.

Bristen på uttryckliga föreskrifter i förevarande hänseende gav anledning till växlande tolkning vid tillämpningen. Framför allt gjorde denna skiftande praxis sig gällande med avseende å vinst, som rörelseidkare berett sig genom överlåtelse av fast eller lös egendom, anskaffad i övervägande syfte att användas i rörelsen till stadigvarande bruk. Medan sålunda enligt äldre, allmänt vedertagen praxis till inkomst av rörelse hänfördes allenast sådana försäljningsvinster, som uppkommit å föremål, vilka rörelseidkaren fört i handel eller tillverkat, har regeringsrätten i flera utslag, som meddelats åren 1919

*Utskottet.
Historik.*

och 1920, förklarar rederibolags vinst genom försäljning av fartyg hänförlig till inkomst av rörelse eller yrke. Åtminstone några beskattningsnämnder hava utdragit konsekvenserna av nämnda rättsfall så långt, att de beskattat vinst genom överlåtelse av fastigheter, inventarier eller andra för rörelsen till stadigvarande bruk anskaffade tillgångar såsom inkomst av yrkesmässigt slag. Vidare har det icke ansetts vara nödvändigt, att avyttringen haft form av köp eller byte. Därest exempelvis ett fartyg förlit, har den vinst, ägaren kunnat erhålla genom utbetalad försäkring, beskattats såsom inkomst av rörelse eller yrke. Därjämte hava rörelseidkare, som försålt för rörelsen anskaffade inventarier, maskiner eller fartyg, beskattats för belopp, motsvarande under årens lopp i beskattningshänseende medgivna avdrag för slitning av de försålda föremålen. Sistnämnda praxis torde hava tillämpats, även innan regeringsrättens berörda utslag under åren 1919 och 1920 meddelats.

Då berörda tolkning icke ansågs stå i överensstämmelse med grunderna för skatteförfattningarna samt befarades komma att medföra mindre tilltalande konsekvenser, framlades genom proposition, nr 213, vid 1921 års riksdag, förslag till förtydligande bestämmelser i ämnet. Sålunda föreslogs i propositionen, att i 3:o av de särskilda anvisningarna till förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt skulle införas ett tillägg av följande lydelse:

Såsom inkomst av *rörelse eller yrke* taxeras sådan inkomst, som erhålles genom utövande av en självständig och regelbunden förvärvsverksamhet, för såvitt inkomsten icke skall taxeras såsom inkomst av fast egendom. Hit hör t. ex. en näringsidkares vinst vid avyttring av sådana föremål, som han för i handel eller tillverkar (varor och produkter). Om en näringsidkare avyttrar andra föremål (t. ex. i rörelsen använda inventarier) eller om någon, som icke yrkesmässigt driver näring, avyttrar honom tillhörig egendom, anses den vinst, som härigenom för honom kan uppkomma, icke såsom inkomst av rörelse eller yrke, utan såsom *realisationsvinst*, vilken endast under de i 7 § 3:o c) 1) angivna förutsättningarna beskattas såsom inkomst.

Exempel: Ett bolag, som har till ändamål att driva handel med fastigheter, taxeras såsom för inkomst av rörelse eller yrke för den vinst, som uppstår vid avyttring av någon bolagets fastighet, under det att ett industribolag, som avyttrar någon för bolagets industriella verksamhet avsedd fast egendom, icke skall för därvid erhållen vinst taxeras såsom för inkomst av rörelse. Huruvida i sistnämnda fall vinsten är skattepliktig såsom realisationsvinst, avgöres med hänsyn till bestämmelserna i 7 § 3:o c) 1). Om ett rederibolag har till uppgift icke blott att driva rederirörelse i egentlig mening, det vill säga idka sjöfart med bolagets egna eller förhyrda fartyg, utan därjämte att yrkesmässigt köpa och sälja, med andra ord driva handel med fartyg, skall vinst, som för bolaget må uppkomma vid avyttring av fartyg, taxeras såsom inkomst av rörelse eller yrke. Om ägaren av ett skeppsvarv, i avbidan på därstädes byggda fartygs försäljning, för egen räkning driver sjöfart med samma fartyg, skall likaledes vinst vid avyttring av sådant fartyg taxeras såsom inkomst av rörelse eller yrke. Har däremot ett rederibolag icke till uppgift att vid sidan av sin rederirörelse driva handel med fartyg och driver det icke heller sådan handelsrörelse, skall den vinst, som för bolaget må uppkomma vid avyttring av något bolagets fartyg, icke taxeras såsom inkomst av rörelse eller yrke

utan anses såsom realisationsvinst, som beskattas såsom inkomst endast under de i 7 § 3:o c) 1) angivna förutsättningarna. Enbart den omständigheten, att försäljning av fartyg understundom förekommer inom ett rederibolags rörelse, får ej anses såsom tillräcklig anledning att antaga, att bolaget driver handel med fartyg.

Kapital, som utfaller på grund av *försäkring* av varor och produkter i skattskyldigs näring, skall tagas i betraktande vid rörelseinkomstens uppskattning såsom annan för varor och produkter erlagd valuta. Likaså skall i inkomst av rörelse eller yrke inräknas vad näringsidkare uppburit på grund av försäkring mot utebliven inkomst och dylikt i hans rörelse eller yrke. Där emot skall uppburen försäkringssumma för andra föremål, t. ex. i rörelse använda byggnader och inventarier eller personlig egendom, icke taxeras såsom inkomst vare sig av rörelse eller yrke eller eljest.

Då jämlikt 4 § i de särskilda anvisningarna vid bevillningsförordningen, de i 3:o av anvisningarna till förordningen om inkomst- och förmögenhets-skatt meddelade bestämmelser angående inkomst av rörelse eller yrke, icke yrkesmässig verksamhet och tillfälliga inkomster skola lända till efterrättelse även vid motsvarande inkomsters taxering till bevillning, betingade förslaget i berörda del icke någon ändring i anvisningarna till bevillningsförordningen.

I sitt i anledning av propositionen avgivna betänkande, nr 55, redogjorde 1921 års bevillningsutskott för den rättspraxis, som utbildat sig inom ifrågasvarande område, samt anförde såsom exempel på denna praxis bland annat följande:

Vederbörande prövningsnämnd taxerade år 1919 aktiebolaget Stockholmstelefon till bevillning och inkomstskatt för hela den vinst, bolaget erhållit vid försäljning till statsverket av sina telefonanläggningar med tillhörande fast egendom, såsom för inkomst av rörelse. I ett annat fall hava 1920 års vederbörande beskattningsnämnder taxerat ett bruksbolag såväl till bevillning och inkomstskatt som ock till krigskonjunkturskatt för antagen vinst genom utbetald brandskadeersättning för fast och lös egendom, som förstörts vid bruket övergången eldsvåda, och detta utan hänsyn till egendomens beskaffenhet eller ålder i bolagets hand.

För egen del anförde sistnämnda utskott i huvudsak följande:

I likhet med departementschefen och de hörda vederbörande finner jämväl bevillningsutskottet det vara av behovet påkallat, att skattelagarna förtydligas i föreslagen riktning. Redan den här ovan omförmälda, under senare år framvuxna rättspraxis har nödvändiggjort åtgärder i sådant syfte.

Emot vad sålunda föreslagits har utskottet icke något att i sak erinra. De föreslagna bestämmelserna synas på ett klargörande sätt framhäva lagens mening. Då de, fränsett viss detalj, icke innebära någon saklig förändring utan allenast ett förtydligande av hithörande författningar, bör därav, enligt utskottets mening, följa, att bestämmelserna utan vidare få återverkande kraft i så måtto, att de bliva att beakta vid varje efter deras promulgerande följande rättstillämpning.

Vid behandlingen av frågan godkände båda kamrarna bevillningsutskottets förslag.

Efter det förordning i ämnet utfärdats den 7 juli 1921 och trätt i kraft den 18 i samma månad, har berörda, av riksdagen godkända lagtolkning

vunnit tillämpning å de taxeringar, som vid förordningens ikraftträdande icke vunnit laga kraft.

Motionerna. I föreliggande motioner har framhållits, att, såsom en konsekvens av riksdagens berörda uttalande borde följa, att rättelse vidtages, icke blott beträffande de skatteärenden, som vid tiden för sistnämnda förordnings promulgerande ej blivit slutligen avgjorda, utan även i fråga om tidigare avgjorda likartade mål. Då, såvitt motionärerna haft sig bekant, allenast rederiaktiebolag drabbats av taxering på grund av nämnda, utav riksdagen underkända lagtolkning, hava motionärerna begränsat sitt yrkande att avse endast sådana företag.

Utskottets yttrande.

Det torde icke kunna undvikas, att olägenheter uppstå genom att åt en lagstiftning gives retroaktiv verkan. I det närmaste identiska fall kunna komma att bliva föremål för olika behandling, beroende på den tillfälliga omständigheten, om ärendet hunnit avgöras genom lagakraftvunnet beslut före den nya lagstiftningens ikraftträdande eller icke. Utan tvivel skulle det dock vara för- enat med än större olägenheter att uppriva redan fattade beslut för att låta en ny lagstiftning eller en såsom riktig befunnen lagtolkning komma till tillämpning jämväl å redan avgjorda ärenden.

I förevarande fråga har riksdagen också uttryckligen begränsat lagens återverkande kraft att avse allenast ärenden, som icke slutligen avgjorts. Av det anförda framgår, att den genom berörda förordning avbrutna rätts- tillämpningen icke inskränkt sig till att avse vinster genom försäljning av fartyg, som tillhört rederiaktiebolag. Denna praxis har nämligen berört även andra rörelseidkare än rederiaktiebolag. Därjämte hava på grund av denna lagtolkning jämväl vinster, som uppkommit på annat sätt än genom försäljning, tagits till beskattning. Ett tillgodoseende av motionärernas syfte skulle därför medföra vidtgående konsekvenser. Framför allt i de fall, där till beskattning upptagits tidigare i beskattningshänseende medgivna slitningsavdrag, måste, med hänsyn till denna praxis jämförelsevis långa varaktighet, starka betänkligheter resa sig mot att uppbryta i behörig ordning fattade beslut.

Det synes därför som om giltiga skäl skulle förelegat för att, på sätt avsetts med riksdagens berörda uttalande, begränsa tillämpningen av den år 1921 utfärdade förordningen till sådana ärenden, som vid tiden för berörda författnings promulgerande icke varit slutligen avgjorda. Några nya på frågans bedömande inverkan skäl hava motionärerna icke åberopat. Däremot kan såsom ett ytterligare skäl mot att nu intaga en annan ställning till förevarande spörsmål än 1921 års riksdag åberopas det nuvarande statsfinansiella läget.

Såvitt framgår av en inom utskottet verkställd undersökning, föreliggande icke några billighetsskäl, som tala för ett bifall till motionerna. Regeringsrätten har genom utslag, meddelade åren 1919—1921, påfört elva rederiaktiebolag taxering för vinst genom försäljning av fartyg, som tillhört säljaren mer än fem år. Av dessa bolag hava icke mindre än nio upplösts efter det berörda för-

säljningar, omfattande bolagens samtliga fartyg, ägt rum och utan att efter försäljningarna nytt tonnage anskaffats. Jämväl återstående två bolag hava under krigsåren försålt alla dem tillhörande fartyg och först åren 1920 och 1921, sedan tonnageprisen nedgått, anskaffat fartyg till ersättning av de försålda. De vinster berörda bolag erhållit, hava sålunda varit verkliga och icke allenast fiktiva, såsom förhållandet varit, där den för det försålda fartyget erhållna köpeskillingen använts för inköp till överpris av nytt tonnage till ersättning av det försålda.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att ifrågavarande motioner I: 84 av herr Borell och II: 149 av herr Lithander, om rätt för rederiaktiebolag att i vissa fall återbekomma erlagda skattebelopp, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 20 mars 1924.

På bevillningsutskottets vägnar:

ERIK RÖING.

Närvarande: herrar *Röing*, friherre *Fleming*, *Gustaf Nilsson*, *Antonsson*, *Örne*, *Rune*, *Ericson* i Obergå, *Bärg*, *Boman*, *Johansson* i Kullersta, *Olsson* i Ramsta, *Lithander*, *Olsson* i Golvvasta, *Lövgren*, *Svensson* i Grindstorp, *Johan Bergman*, *Björklund*, *Olsson* i Gävle, *Brännström* och *Ericson* i Boxholm.

Reservation

av herrar *Boman* och *Lithander*.
